

GUIA DIDÀCTICA

COMPRA PÚBLICA RESPONSABLE

Com afegir criteris socials i ambientals
en la contractació pública

Edita

ESS Local - Mercat Social
Camí de Passatemps, 75
Son Sardina, Palma
07120 Illes Balears

Disseny i maquetació: Moiré | moire.cat
Impressió: Amadip - Esment
Dipòsit legal: PM-00025-2022

Imprès en paper amb
certificació FSC.

QUÈ PODEM TROBAR EN AQUESTA GUIA?

---

1. Presentació	4
2. Un nou paradigma en la contractació pública	8
3. Els contractes reservats	11
4. Criteris socials i ambientals	19
5. Altres aspectes socials a considerar	27
6. Opcions tècniques i procedimentals	29
7. Conclusions	34
8. Per a saber-ne més	36
Annex. Argumentari de la compra pública responsable	42

1

PRESENTACIÓ

La compra pública responsable és la integració de criteris socials, ambientals i ètics en les compres i contractacions de les administracions públiques.

Les compres i contractacions de les administracions públiques són importants en termes quantitius perquè suposen prop del 20% del Producte Interior Brut. Però a més de la seva importància quantitativa, aquestes compres i contractacions públiques també són rellevants des del punt de vista qualitatiu a causa de la seva capacitat de generar canvis en el mercat, per l'*efecte arrossegament* que generen sobre altres sectors econòmics, tot afavorint les alternatives de productes i serveis amb criteris de consum responsable.

Aquest potencial transformador de les compres i contractacions públiques permet generar sinergies amb diferents polítiques públiques en favor del benestar social, la cohesió social i la inserció de col·lectius en situació de vulnerabilitat, la igualtat entre homes i dones, el desenvolupament local, la sostenibilitat ambiental, l'avanç cap als Objectius de Desenvolupament Sostenible¹...

1
Veure annex: Argumentari de la Compra Pública Responsable.

Aquesta guia didàctica sobre compra pública responsable sorgeix del projecte ESS Local, de Mercat Social Illes Balears i el Consell de Mallorca, per al foment de l'economia social i solidària i el desenvolupament local als municipis de Mallorca. El seu objectiu és fomentar les polítiques de compra pública responsable de les entitats locals aprofitant el potencial d'integració d'aspectes socials, ambientals i ètics que ofereix la normativa sobre contractació pública derivada de la Directriu 2014/24/UE.

Esperam així que els aprenentatges aconseguits i els recursos aportats puguin contribuir a desenvolupar d'una forma pràctica el potencial de la normativa sobre contractació pública en favor de l'economia social i solidària i el desenvolupament local.

A qui va dirigida aquesta guia

Aquesta guia està dirigida a personal tècnic i polític al servei de les administracions locals que participen en processos de compres i contractacions, amb interès per la compra pública responsable; així com als licitadors potencials de les empreses i organitzacions d'economia social i solidària, que poden fer dels seus principis i valors avantatges competitius per accedir a la contractació pública.

Com utilitzar aquesta guia

La guia didàctica sobre compra pública responsable inclou set capítols en els quals s'avança de les qüestions més generals vinculades als principis generals de la normativa sobre contractació pública, a com aquests principis es poden traduir en pràctiques concretes a través de les diferents possibilitats que ofereix la contractació pública social. Finalment s'aporten recursos, normativa i proveïdors socials per a saber més i aprofundir en la matèria.

Després de la presentació, en el capítol 2, Un nou paradigma en la contractació pública, es descriu el canvi de paradigma que suposa la directriu europea sobre contractació pública i la normativa estatal, autonòmica i insular que la desenvolupa.

En el capítol 3, Els contractes reservats, s'analitzen les possibilitats de qualificació de contractes com a reservats, ja sigui per a programes d'ocupació protegida o per a organitzacions d'economia social.

El capítol 4, Criteris socials i ambientals, tracta sobre la inclusió d'aspectes socials, ambientals i ètics com a criteris d'adjudicació, amb especial atenció a la baremació del preu, i d'execució dels contractes.

Al capítol 5, Altres aspectes socials a considerar, es tenen en compte diferents consideracions socials recollides a la normativa, com la definició de l'objecte social del contracte, les prohibicions per a contractar en matèria social, la solvència tècnica social, les ofertes temeràries o aspectes vinculats als salaris.

En el capítol 6, Opcions tècniques i procedimentals, es tracta sobre les possibilitats d'inclusió de diferents criteris socials en les diferents fases del procediment de contractació i aspectes de política de contractació que poden millorar l'impacte de la contractació pública social.

En el capítol 7, Conclusions, s'aporta una anàlisi DAFO de la compra pública responsable a les Illes Balears, així com els seus reptes.

Finalment, el capítol 8 Per a saber-ne més, aporta recursos, normativa relacionada i directoris de proveïdors socials de les Illes Balears per aprofundir en la matèria.

Així mateix, pensant en la utilitat pràctica d'aquesta guia, s'aporten en diferents capítols propostes d'activitats i exemples que puguin ajudar en el procés d'aprenentatge.

L'objectiu de la guia és fomentar les polítiques de Compra Pública Responsable de les entitats locals aprofitant el potencial d'integració d'aspectes socials, ambientals i ètics que ofereix la normativa sobre contractació pública derivada de la Directriu 2014/24/UE.

2

UN NOU PARADIGMA EN LA CONTRACTACIÓ PÚBLICA

La **Directriu 2014/24/UE** del Parlament Europeu i del Consell suposa un nou paradigma en la contractació pública:

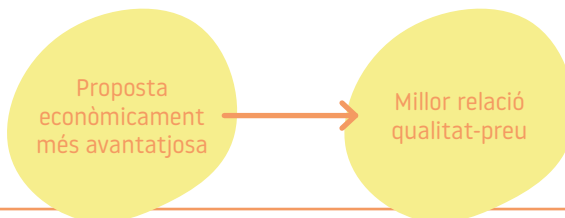
- Considera de capital importància aprofitar plenament les possibilitats que ofereix la contractació pública per aconseguir un creixement intel·ligent, sostenible i integrador en el marc de l'Estratègia Europea 2020.
- Permet utilitzar la contractació pública en suport d'objectius socials.
- Contempla la reserva del dret a participar en procediments d'adjudicació a programes d'ocupació protegida (per a persones amb discapacitat i en situació de dificultat social). La finalitat dels contractes reservats és corregir la dificultat que poden tenir per obtenir contractes en condicions normals de competència.

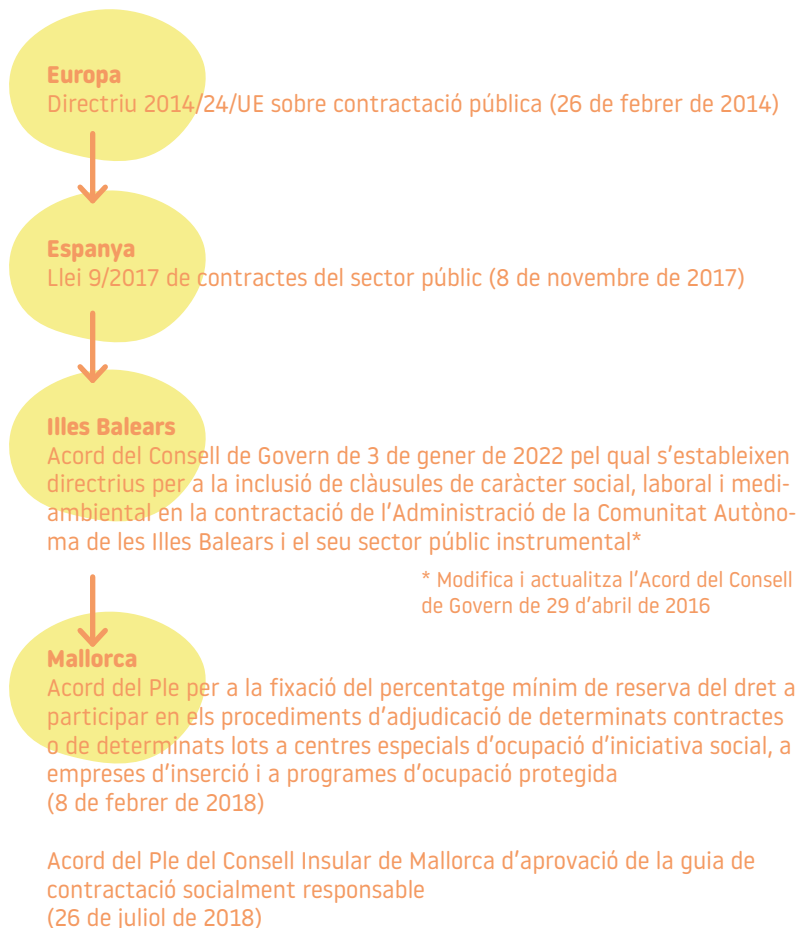
**Els criteris
d'adjudicació avaluen
la millor relació qualitat-
preu en funció de criteris
qualitatius, incloent
aspectes socials i
ambientals**

- Afavoreix l'accés de les Pimes i de l'economia social a la contractació pública.
- Estableix que els criteris d'adjudicació puguin avaluar la millor relació qualitat-preu en funció de criteris qualitatius, inclosos aspectes socials i ambientals. Per tant els criteris d'adjudicació passen de basar-se en la proposta econòmicament més avançatjosa a fer-ho en la millor relació qualitat-preu.

Esquema 1. Canvi de paradigma en els criteris d'adjudicació

Esquema 2. Desplegament de la Directriu 2014/24/UE

Aquest desplegament contempla com a aspectes més rellevants que detallam a continuació els contractes reservats per a empreses d'inserció, centres especials d'ocupació d'iniciativa social i organitzacions d'economia social, els criteris socials i ambientals com a criteris d'adjudicació i condicions especials d'execució, així com altres aspectes socials a considerar.

3

ELS CONTRACTES RESERVATS

Què és un contracte reservat?

És un procediment d'adjudicació en el qual només poden participar determinades categories d'empreses. La llei 9/2017 contempla dues modalitats de contractes reservats: per a empreses d'inserció i centres especials d'ocupació d'iniciativa social, regulats a la Disposició addicional quarta; i per a organitzacions d'economia social, regulats a la Disposició addicional quaranta-vuitena.

Fonamentació i finalitat dels contractes reservats

No totes les empreses són iguals ni tampoc proporcionen idèntica qualitat en l'ocupació, en l'atenció i contractació de persones i col·lectius desafavorits, o en aspectes clau de l'Estratègia Europea 2020; i en condicions normals de competència les empreses d'ocupació protegida poden tenir dificultats per obtenir contractes. Per això, les finalitats dels contractes reservats són:

- Promoure l'accés a l'ocupació de les persones amb discapacitat i de les persones en situació o risc d'exclusió social.
- Facilitar l'accés de les organitzacions d'economia social a la contractació, atenent als seus valors diferenciats.

Justificació de la reserva de contractes a la Directriu 2014/24/UE (consideració 36)

“El empleo y la ocupación contribuyen a la integración en la sociedad y son elementos clave para garantizar la igualdad de oportunidades en beneficio de todos. En este contexto, los talleres protegidos pueden desempeñar un importante papel. Lo mismo puede decirse de otras empresas sociales cuyo objetivo principal es apoyar la integración social y profesional o la reintegración de personas discapacitadas o desfavorecidas, como los desempleados, los miembros de comunidades desfavorecidas u otros grupos que de algún modo están socialmente marginados. Sin embargo, en condiciones normales de competencia, estos talleres o empresas pueden tener dificultades para obtener contratos. Conviene, por tanto, disponer que los Estados miembros puedan reservar a este tipo de talleres o empresas el derecho a participar en los procedimientos de adjudicación de contratos públicos o de determinados lotes de los mismos o a reservar su ejecución en el marco de programas de empleo protegido.”

PROPOSTA D'ACTIVITAT

Debat per contrastar la justificació de la reserva de contractes a la Directriu 2014/24/UE:

Sobre els problemes de competitivitat dels tallers d'ocupació protegida: penseu que els programes d'ocupació protegida poden tenir problemes de competitivitat enfront de les empreses mercantils? Quins factors poden incidir en aquests problemes de competitivitat?

Sobre el concepte de discriminació positiva per a tallers d'ocupació protegida: és la discriminació positiva una bona estratègia per corregir desigualtats? En el cas de la contractació pública social, està justificada? Per què?

Com es tramita?

- A través de la qualificació del contracte com a reservat per part de l'òrgan de contractació.
- La seva tramitació és idèntica a la de qualsevol altra licitació, per la qual cosa es tramitarà d'acord amb el procediment que correspongui: obert, restringit, negociat, contracte menor...
- L'anunci de licitació ha d'advertir que es tracta d'un contracte reservat i mencionar la seva regulació específica.
- Els plecs han d'assenyalar la restricció del dret a participar (a l'apartat relatiu a la "capacitat d'obrar", "aptitud per a contractar" o "acreditació de la personalitat jurídica").

Contractes reservats per a empreses d'inserció i centres especials d'ocupació d'iniciativa social (Disposició adicional 4a Llei 9/2017):

Entitats beneficiàries²:

- Empreses d'inserció, registrades i habilitades d'acord amb la llei 44/2007 o legislació autonòmica corresponent.
- Centres especials d'ocupació d'iniciativa social, regulats per la Llei general de drets de les persones amb discapacitat i de la seva inclusió social (Real Decret legislatiu 1/2013) i qualificades i registrades d'acord al Real Decret 2273/1985. Perquè un centre especial d'ocupació sigui considerat d'iniciativa social no ha de tenir afany de lucre i ha d'estar promogut en més d'un 50% per una entitat sense afany de lucre (Disposició final 14a de la Llei 9/2017, que modifica puntualment el Real Decret legislatiu 1/2013).

2

Al capítol 8 s'inclou una relació d'empreses d'inserció i centres especials d'ocupació d'iniciativa social a les Illes Balears.

Qüestions rellevants:

- Obligatorietat: totes les administracions públiques estan obligades a qualificar un percentatge mínim dels seus contractes com a reservats.
- És possible reservar qualsevol classe de contracte (obres, serveis o subministraments), amb qualsevol objecte contractual i amb qualsevol import.
- Es contempla la no exigència de garantia definitiva.
- Es poden reservar contractes només per a empreses d'inserció o per a centres especials d'ocupació d'iniciativa social: pot ser aconsellable per evitar que hagin de competir amb diferents condicions derivades de la seva regulació específica.

Contractes reservats per a organitzacions d'economia social (Disposició adicional 48a Llei 9/2017):

Entitats beneficiàries:

- La Llei 9/2017 no especifica fórmules jurídiques, només requisits transcrits de la Directriu 2014/24/UE en relació amb els objectius de missió de servei públic, reinversió o redistribució dels beneficis d'acord amb criteris de participació i estructures de direcció i propietat basades en la propietat de les persones treballadores o principis de participació.
- La Directriu 2014/24/UE no especifica tipologies concretes d'empreses beneficiàries perquè cada estat membre disposa de la seva pròpia regulació i nomenclatura.
- A Espanya, la Llei 5/2011, d'economia social, estableix les fórmules jurídiques d'economia social que per tant es poden entendre com les beneficiàries d'aquests contractes reservats: associacions i fundacions amb activitat econòmica, cooperatives, mutualitats, societats laborals, empreses d'inserció, centres especials d'ocupació, confraries de pescadors, societats agràries de transformació i entitats singulars.

Qüestions rellevants:

- No obligatorietat, no obstant una determinada administració pública pot establir obligacions concretes.
- No es pot reservar qualsevol mena de contracte:
  - La duració del contracte no pot excedir de tres anys.
  - L'organització d'economia social no pot resultar adjudicatària del mateix contracte i a través de la mateixa reserva en els tres anys precedents.
  - Es limiten els sectors d'activitat a determinats contractes de servei de caràcter social, cultural i de salut, els CPV (vocabulari comú de contractació) dels quals s'especifiquen a l'annex IV de la Llei 9/2017.

La reserva de lots

- La Llei 9/2017 preveu i promou l'establiment de lots per facilitar l'accés a la contractació pública a Pimes i empreses d'economia social (Art. 99). També es contempla la possibilitat de limitar el nombre de lots als quals es pot presentar una determinada empresa o dels quals en pot resultar adjudicatària.
- Es pot dividir en lots qualsevol contracte susceptible de fraccionament en diferents unitats funcionals, quantitatives o geogràfiques, o parts que es puguin utilitzar, prestar o executar per separat; sempre que no impliqui eludir el procediment que correspondria sense fraccionament.
- Els lots permeten combinar contractes qualificats de reservats i no reservats, ampliant les possibilitats de reserva, i també reserves diferenciades per a empreses d'inserció i centres especials d'ocupació d'iniciativa social. També es poden reservar lots per a organitzacions d'economia social en contractes de serveis socials, culturals i de salut.

La subrogació de personal en contractes reservats

Com afecta l'obligació de subrogació del personal en contractes reservats?:

- Si una empresa mercantil cessa una prestació contractual amb obligació de subrogació i el nou contracte es qualifica de reservat, el centre especial d'ocupació d'iniciativa social o empresa d'inserció hauria de subrogar tot el personal de l'empresa mercantil vinculat al contracte amb les condicions salarials del conveni col·lectiu d'aplicació.
- Aquesta subrogació podria suposar la pèrdua de qualificació com a centre especial d'ocupació o com a empresa d'inserció, ja que afectaria els percentatges mínims de contractació de persones amb discapacitat o en risc d'exclusió social contemplats a la normativa reguladora específica.
- Si existeix l'obligació de subrogació, no resulta adequat qualificar de reservat un contracte que ha estat prestat per una empresa ordinària, excepte en casos excepcionals (que es poden comprovar mitjançant consultes prèvies):
  - Les empreses d'inserció o centres especials d'ocupació potencialment licitadors superen els percentatges mínims de persones treballadores en risc d'exclusió o discapacitat.
  - Hi ha una ampliació en la plantilla vinculada al contracte, la qual cosa permet incorporar persones en risc d'exclusió o discapacitat, a més de les subrogades, mantenint els percentatges legalment establerts.

Principals objectes contractuals dels contractes reservats a les Illes Balears

- Subministrament de begudes, aigua potable, aigua mineral
- Serveis de jardineria, plantació i manteniment de zones verdes, parcs i jardins
- Serveis d'edició, impremta
- Serveis relacionats amb els residus: recollides domiciliàries, parcs verds...
- Serveis de neteja: neteja de terrenys, platges, espais naturals, carrers, edificis
- Serveis de porteria, control d'accessos, aparcaments

Veure més: seguiment de contractes d'administracions públiques de les Illes Balears: [🔗 https://www.deixalles.org/wp-content/uploads/2021/08/Informe-CPR-Annex-2.pdf](https://www.deixalles.org/wp-content/uploads/2021/08/Informe-CPR-Annex-2.pdf)

Font: L'impacte de les polítiques de compra pública responsable sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible: diagnòstic i propostes de millora (Fundació Deixalles, 2020).

En quins casos s'ha de plantejar qualificar un contracte com a reservat?

Per qualificar un contracte com a reservat convé tenir en compte:

- La disponibilitat d'operadors econòmics amb possibilitats de participar en la licitació; la qual cosa es pot comprovar mitjançant consultes preliminars de mercat.
- La no existència d'obligacions de subrogació de personal que puguin suposar una limitació.
- En el cas dels contractes reservats per a empreses d'inserció o centres especials d'ocupació d'iniciativa social que treballen amb persones amb discapacitat intel·lectual, que l'execució del contracte requereixi tasques de peonatge o de personal amb baixa qualificació.
- La possibilitat de fer reserva diferenciada, o lots diferenciats, per a empreses d'inserció i per a centres especials d'ocupació d'iniciativa social per evitar que hagin de competir en diferents condicions derivades de la seva regulació específica.

PROPOSTA D'ACTIVITAT

Identificació d'objectes contractuals susceptibles de ser qualificats de reservats:

- Elaboració d'un llistat d'objectes contractuals susceptibles de ser qualificats de reservats i contrast amb la proposta del Govern de les Illes Balears d'annex de contractes de serveis i subministraments susceptibles de reserva (Acord del Consell de Govern de 3 de gener de 2022 pel qual s'estableixen directrius per a la inclusió de clàusules de caràcter social, laboral i mediambiental).

4

CRITERIS SOCIALS
I AMBIENTALS

Com a principi general, la Llei 9/2017 estableix que en tota contractació pública s'incorporaran de manera transversal i preceptiva criteris socials i ambientals sempre que guardin relació amb l'objecte del contracte (Art. 1.3), amb les següents finalitats:

- Proporcionar una millor relació qualitat-preu.
- Millorar l'eficiència en la utilització dels fons públics a través d'un doble objecte (el propi del servei, subministrament o obra i l'objectiu de millora social i/o ambiental que es persegueix).
- Facilitar l'accés de les Pimes i de les empreses d'economia social a la contractació pública.

Es considera que un criteri social o ambiental té relació amb l'objecte del contracte quan es refereix o integra les prestacions contractuals en qualsevol dels seus aspectes i en qualsevol etapa del seu cicle de vida.

Aquesta inclusió de criteris socials i o ambientals ha de tenir en compte les següents limitacions:

- Relació amb la prestació contractual: no es poden tenir en compte criteris no vinculats directament amb la prestació contractual (criteris socials i ambientals no del conjunt de l'empresa sinó només en relació amb tot allò que es vincula amb la licitació), ni del passat de les empreses licitadores (excepte en les prohibicions per a contractar o requisits de solvència).
- Fórmules jurídiques: excepte en el cas dels contractes reservats, no es pot valorar la fórmula jurídica de les empreses licitadores.
- Àmbit territorial: no es poden fer discriminacions en funció d'on estiguin domiciliades les empreses licitadores o desenvolupin la seva activitat.

Els criteris socials i ambientals es poden tenir en compte com a criteris d'adjudicació i com a condicions especials d'execució. Es poden aplicar a qualsevol classe de contracte, incloent-hi els contractes reservats, i també es poden establir de forma diferenciada en contractes dividits en lots.

PROPOSTA D'ACTIVITAT

Identificació de criteris socials i ambientals per a diferents objectes contractuals:

- Explotació de màquines expenedores de productes alimentaris
- Servei d'edició de publicacions
- Manteniment i neteja de jardins
- Gestió de parcs verds i de serveis de recollides domiciliàries
- Neteja de platges
- Servei de porteria i control d'accessos

Tipus de criteris socials i ambientals

Criteris socials i ètics

- Inserció sociolaboral de persones amb discapacitat i en situació o risc d'exclusió social
- Igualtat de gènere
- Qualitat de l'ocupació (estabilitat, conciliació, formació, prevenció riscos laborals, millores laborals...)
- Qualitat social (participació, treball en xarxa, sensibilització...)
- Drets humans (comerç just, convencions OIT...)
- Responsabilitat Social (pla d'igualtat, contractació de persones amb discapacitat, no tributació en paradisos fiscals, certificacions de qualitat...)

Criteris ambientals

- Minimització dels consums d'aigua, energia i materials
- Minimització dels residus i contaminants
- Energies renovables, estalvi i eficiència
- Reducció d'emissions de gasos hivernacle
- Reducció o eliminació de tòxics
- Utilització de productes ecològics
- Proximitat, quilòmetre "zero"
- Gestió ambiental

Criteris d'adjudicació

Els criteris d'adjudicació són de caràcter voluntari per part de l'empresa licitadora, però afecten la puntuació que determina l'adjudicació.

L'article 145 de la Llei 9/2017 estableix que l'adjudicació dels contractes es realitzarà utilitzant una pluralitat de criteris d'adjudicació sobre la base de la millor relació qualitat-preu, i aquesta s'avaluarà d'acord amb criteris econòmics i qualitatius, que poden incloure aspectes ambientals i socials vinculats a l'objecte del contracte.

Els diferents criteris d'adjudicació, inclosos els socials i ambientals, poden ser objectius, obtinguts a través de fórmules; o subjectius, subjectes a judicis de valor. Si s'utilitzen una pluralitat de criteris de valoració, es donarà prioritat als criteris objectius (no necessàriament vinculats al preu). Si els criteris subjectius tenen una ponderació superior al 50%, la seva valoració correspondrà a un comitè de persones expertes o organisme tècnic especialitzat.

Exemples de criteris d'adjudicació de qualitat social i ambiental en la contractació pública a les Illes Balears

- Aspectes tècnics i metodològics
- Certificació de qualitat
- Contractació de persones d'inserció o amb discapacitat
- Formació
- Perspectiva de gènere
- Conciliació
- Criteris ambientals dels productes
- Reducció de residus

Font: L'impacte de les polítiques de compra pública responsable sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible: diagnòstic i propostes de millora (Fundació Deixalles, 2020).

El preu com a criteri d'adjudicació:

- La Llei 9/2017 no determina que el preu hagi de tenir una ponderació mínima determinada, en canvi és possible i aconsellable per obtenir la millor relació qualitat-preu, establir límits màxims a la valoració del preu i mínims a la qualitat tècnica de la proposta i els criteris socials i ambientals: per exemple en el cas de contractes de l'àmbit social o que impliquin atenció directa a persones es pot establir un llindar mínim del 50% de puntuació per als criteris tècnics o de qualitat per continuar amb el procés de selecció de les ofertes, articulant l'adjudicació per fases (Art. 146.3).
- Es poden establir baixes temeràries en funció de criteris socials (p. ex. costos laborals inferiors al conveni d'aplicació).
- L'elecció de la fórmula matemàtica per a la valoració de l'oferta econòmica no és intranscendent, l'ideal és evitar una sobrevaloració de les baixes presentades, repartint els punts de forma proporcional a la baixa realitzada.

**És possible
i aconsellable, per
obtenir la millor rela-
ció qualitat preu, establir
límits màxims a la valoració
del preu i mínims a la quali-
tat tècnica de la proposta i
els criteris socials i ambi-
entals**

Exemple de criteris d'adjudicació amb ponderació del preu inferior al 50%

Preu	40%
Qualitat tècnica i social	60%
<ul style="list-style-type: none"> • Qualitat del projecte d'inserció sociolaboral i mediambiental • Disseny i metodologia dels itineraris personalitzats • Personal tècnic especialitzat en l'acompanyament cap a la inserció • Pla formatiu establert amb les persones treballadores • Sistema de manipulació i gestió dels residus • Sensibilització ambiental • Millores socials • Coordinació amb altres entitats o serveis per a potenciar la inserció laboral al mercat ordinari • Mesures de conciliació familiar 	

Font: Contracte reservat per a la gestió del servei públic de neteja i manteniment del Punt Verd mitjançant programes d'inserció laboral de persones amb risc d'exclusió social (Valldemossa, 2017) i Contracte reservat per a la prestació del servei de gestió del Parc Verd d'Esporles i recollida de residus voluminosos al municipi d'Esporles (2018).

PROPOSTA D'ACTIVITAT

Disseny de criteris d'adjudicació per aconseguir una millor relació qualitat-preu:

- Elaboració d'una proposta de puntuació d'un servei de subministrament de fonts d'aigua d'acord amb criteris socials i ambientals

Condicions especials d'execució

L'article 202 de la Llei 9/2017 estableix que els òrgans de contractació poden establir condicions especials en relació a l'execució del contracte sempre que estiguin vinculades al seu objecte, i que és obligatori llevat de casos excepcionals i justificats establir com a mínim una condició especial d'execució de caràcter social o ambiental, que són de caràcter obligatori per a l'empresa adjudicatària.

També és possible establir com a condició especial la reserva de l'execució de tot o part del contracte a una empresa d'inserció o centre especial d'ocupació d'iniciativa social. En aquest cas, s'ha de tenir en compte la seva regulació específica, evitant per exemple contractes d'inserció regulats per la Llei 44/2007 de durada inferior a sis mesos o amb una jornada inferior a la meitat de la jornada laboral completa.

Acreditació, seguiment i verificació de les condicions especials d'execució:

- La manca de seguiment i verificació dels contractes i dels seus requisits socials i ambientals és un problema endèmic de les administracions públiques espanyoles.
- Els plecs han d'incloure el sistema de control i acreditació dels criteris socials i ambientals, fent menció a la documentació a presentar i el moment de fer-ho per a cada criteri. En relació a la documentació a presentar per a la licitació, les condicions especials d'execució es poden acreditar mitjançant declaracions responsables.
- També es poden establir penalitzacions en cas d'incompliment de les condicions especials d'execució, atribuir-les-hi el caràcter d'obligacions contractuals essencials i tipificar-les com a causa de resolució del contracte.

Exemples de condicions especials d'execució en la contractació pública a les Illes Balears

- Condicions laborals, qualitat de l'ocupació, compliment de les convencions de l'Organització Internacional del Treball
- Polítiques d'igualtat
- Ètica, transparència i justícia fiscal
- Compliment LISMI³
- Gestió ambiental
- Promoció de l'ocupació de persones amb discapacitat o exclusió social
- Prevenció de riscos laborals
- Ús de llenguatge no sexista
- Ús de productes de comerç just i/o d'agricultura ecològica

Font: L'impacte de les polítiques de compra pública responsable sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible: diagnòstic i propostes de millora (Fundació Deixalles, 2020).

³
Llei 13/1982, de 7 d'abril, d'integració social dels minusvàlids.

5

ALTRES ASPECTES
SOCIALS A CONSIDERAR

A més de la reserva de contractes i dels aspectes socials i ambientals com a criteris d'adjudicació i com a condicions especials d'execució, la Llei 9/2017 contempla la consideració dels següents aspectes socials:

- **Definició de l'objecte social del contracte:** la definició de l'objecte del contracte pot tenir en compte les consideracions socials, ambientals i d'innovació (Arts. 35 i 99) però no és un requisit la menció expressa en l'objecte del contracte de la temàtica social o ambiental a incorporar. Encara que no sigui obligatori, aquesta menció expressa aporta valors afegits: aporta transparència al procediment, proporciona més força i valor als criteris socials o ambientals i permet vincular prescripcions tècniques (Art. 126.2), exigència d'etiquetes (Art. 127) o criteris de desempat (Art. 147.1), i reflecteix un missatge de coherència i sensibilització de l'administració contractant.
- **Prohibicions per a contractar en matèria social:** per incompliment de l'obligació d'elaborar i aplicar un pla d'igualtat o en relació amb l'obligació d'ocupar un 2% de persones amb discapacitat en plantilla (Art. 71).

- **Solvència tècnica social:** la solvència tècnica o professional es configura com un requisit necessari per participar en una licitació, i implica una anàlisi d'aptitud que determina si les empreses que volen participar disposen de la capacitació, l'equip humà, l'experiència o la trajectòria adequades per executar correctament el contracte. L'anàlisi de la solvència es realitza amb caràcter previ a l'avaluació de les propostes i determina l'admissió o no de l'empresa en la licitació. Així, quan l'objecte del contracte requereixi aptituds específiques en matèria social es podrà exigir com a requisit de solvència l'experiència, coneixements i mitjans en matèria social (Art. 90.3).
- **Ofertes temeràries o desproporcionades:** els òrgans de contractació rebutjaran les ofertes si comproven que són anormalment baixes perquè no compleixen les obligacions aplicables en matèria ambiental, social o laboral, inclòs l'incompliment dels convenis col·lectius sectorials (Art. 149).
- **Condicions salarials:** l'adjudicatari ha de complir amb les condicions salarials d'acord amb el conveni sectorial d'aplicació (Art. 122) i s'ha de garantir que en l'execució del contracte es compleixin les obligacions aplicables en matèria ambiental, social o laboral, incloent-hi els convenis col·lectius (Art. 201). Així mateix, en funció de la duració del contracte, és important preveure en el plec administratiu clàusules de revisió salarial periòdiques i predeterminades, ja que si no es contemplen, no es podran aplicar encara que es produeixin increments salarials sobrevinguts.
- **Garantia de pagament a les persones treballadores:** si l'administració constata l'impagament a les persones treballadores, per garantir el pagament dels salaris l'administració podrà retenir els pagaments al contractista i no retornar la garantia definitiva mentre no s'acrediti el pagament dels salaris (Art. 130.6).

6

OPCIONES TÉCNICAS
I PROCEDIMENTALS

Per a cada criteri social del contracte objecte de licitació es poden valorar les diferents possibilitats d'inclusió en cada una de les fases del procediment de contractació:

Exemple: inserció de persones en situació d'exclusió social

- Reservar el contracte per a empreses d'inserció: reserva de mercat.
- Valorar l'experiència dels licitadors en itineraris d'inserció de col·lectius vulnerables: solvència tècnica social.
- Indicar les especificacions tècniques per als itineraris d'inserció: prescripcions tècniques.
- Valorar la qualitat del projecte social d'inserció: metodologies, mecanismes de participació, treball en xarxa en el territori, activitats de sensibilització i qualificació del personal: criteris d'adjudicació.
- Valorar als licitadors que es comprometin a contractar el nombre més gran de persones en situació d'exclusió social: criteri d'adjudicació.
- Establir un percentatge mínim de treballadors d'inserció: condició especial d'execució.

Així mateix, per millorar la contractació pública social i el seu impacte, es poden tenir en compte els següents aspectes en les polítiques de contractació:

- **Programació de la contractació:** l'article 28 de la Llei 9/2017 contempla que les administracions han de programar la contractació pública i donar-la a conèixer anticipadament, com a mínim per als contractes subjectes a regulació harmonitzada (tot i que és recomanable que aquesta programació inclogui la totalitat dels contractes); així mateix, aquesta programació ha de valorar la incorporació de consideracions socials i ambientals i promoure la participació de les Pimes.
- **Consultes preliminars de mercat:** l'article 115 de la llei 9/2017 preveu la consulta a persones expertes, autoritats independents, col·legis professionals i operadors econòmics a fi de preparar correctament la licitació, obtenint la informació necessària per a una correcta configuració del contracte, informant els possibles interessats de les necessitats de l'administració i permetent la participació dels operadors econòmics en la definició dels contractes i dels procediments per adjudicar-los. La participació d'un operador econòmic en la consulta no impedeix la seva posterior concurrència en la licitació. La informació sobre consultes preliminars ha de ser transparent, i s'ha de publicar a les plataformes de contractació pública.

- **Formació i sensibilització:** a fi d'afavorir el nou paradigma de la contractació pública derivat del marc normatiu actual i vèncer les inèrcies en matèria de contractació, és fonamental realitzar accions de formació i sensibilització del personal al servei de les administracions vinculat a la tramitació d'expedients de contractació. També és necessari afavorir l'intercanvi d'experiències i bones pràctiques, facilitar models de plecs i millorar el coneixement per part de les administracions de les activitats econòmiques desenvolupades pel Tercer Sector Social i les organitzacions d'economia social.
- **Avaluació d'impacte:** per millorar la programació de la contractació i el seu impacte, és fonamental realitzar accions de seguiment i d'avaluació d'impacte dels contractes reservats i dels criteris socials i ambientals. Per això és imprescindible reactivar les comissions de seguiment de clàusules socials del Govern i dels Consells insulars, amb la participació del teixit social.

La programació
de la contractació, les
consultes preliminars, la
formació i sensibilització
i l'avaluació d'impacte
poden millorar la
contractació pública
social

Bateria de preguntes a fer-se per a la configuració d'un contracte amb criteris socials:

Contractes reservats

- És un contracte susceptible de ser qualificat de reservat?
- És necessària una consulta preliminar per determinar si el contracte és susceptible de ser qualificat de reservat?
- S'ha tingut en compte si hi ha obligacions de subrogació que puguin suposar una limitació?
- Es pot dividir el contracte en lots, alguns reservats?
- S'ha valorat si el contracte o lots del mateix s'ha de reservar de forma diferenciada per a centres especials d'ocupació d'iniciativa social o empreses d'inserció? El pressupost base de licitació tindrà en compte en cada cas els costos salarials derivats del conveni laboral de referència?
- Es contempla la no exigència de garantia definitiva?

Criteris socials i ambientals

- S'ha valorat la incorporació transversal i preceptiva de criteris socials i ambientals? I quins criteris d'adjudicació i execució es poden tenir en compte en funció de les característiques del contracte?
- Es pot descriure l'objecte del contracte amb criteris socials i ambientals?
- En cas de ser un contracte susceptible de dividir-se en lots, s'ha valorat la possibilitat d'establir criteris socials i ambientals diferenciats?
- Hi ha parts del contracte per a les quals es puguin establir criteris d'adjudicació o d'execució de subcontractació a empreses d'inserció o centres especials d'ocupació d'iniciativa social?
- Els criteris d'adjudicació tenen en compte el compliment del conveni col·lectiu sectorial?
- Es pot establir una puntuació mínima per a la proposta tècnica o ponderar el preu per sota del 50% per a una millor consideració dels aspectes de qualitat i dels criteris socials i ambientals?
- Quins seran els mecanismes de control i verificació dels criteris socials i ambientals? Seran obligacions contractuals essencials i es preveuran penalitzacions en cas d'incompliment?

PROPOSTA D'ACTIVITAT

Configuració d'un contracte de neteja d'edificis públics amb criteris socials i ambientals:

- Definició de l'objecte del contracte
- Qualificació o no del contracte o lots del mateix com a reservat
- Requisits de solvència
- Criteris d'adjudicació
- Condicions especials d'execució i la seva verificació

7

CONCLUSIONS

DAFO de la Compra Pública Responsable a les Illes Balears

DEBILITATS

- Inèrcies administratives
- Manca de coneixements/ formació
- Manca de procediments/ instruccions tècniques
- Manca de seguiment d'impacte

FORTALESES

- Existència d'un reconeixement legal del Tercer Sector Social i de les organitzacions d'economia social
- Sensibilitat creixent de les administracions públiques
- Desplegament normatiu favorable: acord de reserva de mercat del Govern, acords dels Consells Insulars...

AMENACES

- Poca diversitat en les activitats econòmiques dels proveïdors socials
- Debilitat dels seus canals de comercialització

OPORTUNITATS

- Intercanvi d'experiències i bones pràctiques
- Reactivació post Covid-19
- Creació d'un registre de proveïdors socials
- Planificació de les polítiques de compres i contractació
- Millor coneixement del sector a través de consultes preliminars

Reptes de les polítiques de compra pública responsable:

- Alinear les polítiques de compres i contractació amb altres polítiques públiques
- Contribuir a reactivar les activitats econòmiques del Tercer Sector Social i de les organitzacions d'economia social que s'han vist afectades per la pandèmia
- Aconseguir un doble objecte dels contractes: estratègia de guanyar-guanyar que resulti positiva per a totes les parts implicades
- Aconseguir impactes positius sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible
- Aprofitar el seu potencial de creixement
- Millorar el coneixement de les activitats econòmiques del Tercer Sector Social i de l'economia social
- Establir procediments, models i instruccions tècniques

PROPOSTA D'ACTIVITAT

Debat per contrastar l'anàlisi DAFO i els reptes de les polítiques de compra pública responsable.

PER A SABER-NE MÉS

Recursos

Guies

[Guía de compra pública responsable y del fomento de la contratación pública de entidades y empresas de la Economía Social \(Confederación Empresarial Española de la Economía Social\)](#)

[Guia per a la inclusió de clàusules de caràcter social en la contractació de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i el seu sector públic instrumental](#)

[Guia de contractació socialment responsable del Consell de Mallorca](#)

[Guia per aplicar l'acord de reserva de mercat \(Consell de Mallorca\)](#)

Informes

[L'impacte de les polítiques de compra pública responsable sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible: diagnòstic i propostes de millora \(Fundació Deixalles\)](#)

Pàgines web

<https://contratacionpublicaresponsable.org>

www.deixalles.org/compra-publica-responsable

Normativa relacionada

- ☑ Llei 9/2017 de contractes del sector públic
- ☑ Acord del Consell de Govern de 3 de gener de 2022 pel qual s'estableixen directrius per a la inclusió de clàusules de caràcter social, laboral i mediambiental en la contractació de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i el seu sector públic instrumental
- ☑ Acord del Ple del Consell de Mallorca de 8 de febrer de 2018 per a la fixació del percentatge mínim de reserva del dret a participar en els procediments d'adjudicació a centres especials d'ocupació d'iniciativa social i empreses d'inserció
- ☑ Acord del Ple del Consell de Mallorca de 26 de juliol de 2018 d'aprovació de la guia de contractació socialment responsable
- ☑ Instrucció per a la contractació socialment responsable i mediambientalment sostenible al Consell Insular de Menorca (2018)
- ☑ Instruccions per a la contractació socialment responsable i sostenible del Consell Insular d'Eivissa
- ☑ Instrucció per una contractació pública amb responsabilitat social, mediambiental i lingüística (Ajuntament de Palma)

**Proveïdors
socials de les
Illes Balears**

No existeix una definició legal del concepte de proveïdor social, i de moment tampoc cap registre públic. Però podem fer dues aproximacions al concepte de proveïdor social:

Empreses i organitzacions d'economia social

La Llei 5/2011 d'economia social⁴ inclou empreses i entitats, lucratives i no lucratives, que actuen d'acord amb els principis orientadors recollits a l'article 4 amb les fórmules jurídiques que recull l'article 5: cooperatives, mutualitats, fundacions i associacions que duen a terme activitat econòmica, societats laborals, empreses d'inserció, centres especials d'ocupació, confraries de pescadors, societats agràries de transformació i entitats singulars creades per normes específiques.

Cooperatives de treball de les Illes Balears associades a UCTAIB:

🔗 <https://uctaib.coop/cooperatives-associades>

Registre de Cooperatives de les Illes Balears, cercador de societats cooperatives:

🔗 https://www.caib.es/sites/cooperatives/ca/registre_de_cooperatives-53420

⁴

Ley 5/2011, de 29 de marzo, de Economía Social. BOE núm. 76, de 30 de marzo de 2011.

Organitzacions del Tercer Sector Social

Entitats no lucratives amb activitat econòmica que actuen d'acord amb els principis recollits en l'art. 2 de la Llei 3/2018 del tercer sector d'acció social de les Illes Balears⁵, i que d'acord amb els articles 3 i 4 poden ser: associacions, fundacions, organitzacions religioses, entitats singulars (Creu Roja, ONCE), cooperatives d'iniciativa social, empreses d'inserció i centres especials d'ocupació d'imprescindibilitat social.

Fitxes de productes i serveis del Tercer Sector Social de les Illes Balears:

🔗 <https://www.deixalles.org/compra-publica-responsible/recursos/#fitxes>

Catàleg de comerç just a Mallorca:

🔗 <https://www.economiasolidaria.org/wp-content/uploads/2020/06/cataleg-cj-mallorca.pdf.pdf>

⁵
Llei 3/2018, de 29 de maig, del tercer sector d'acció social. BOIB núm. 67, de 31 de maig de 2018.

Empreses d'inserció

Illa	Entitat promotora	Empresa d'inserció	Activitat
Menorca	Càritas Menorca	Mestral Inserció i Medi Ambient	Tractament de residus voluminosos i de roba recuperada
Mallorca	Càritas Mallorca	Eines x Inserció	Tractament de roba recuperada
	Projecte Home Balears	Ben Fet	Jardineria i serveis de manteniment
	Fundació Deixalles	Deixalles Inserció i Triatge	Tractament de residus voluminosos
Mallorca/ Eivissa		Deixalles Serveis Ambientals	Tractament de residus i de recuperació de roba (gestió parcs verds, recollida i transport voluminosos), jardineria, manteniment, tasques forestals, neteja, serveis administratius, serveis de porteria, control d'accessos i informació al públic

Centres especials d'ocupació d'iniciativa social

Centre especial d'ocupació	Localitat	Activitat
Amadip - Esmert Fundació	Palma	Impremta i restauració
APROSCOM Fundació	Manacor	Jardineria i producció ceràmica
Ara Sí Qualitat- "Servei Suport i accessibilitat"	Campanet	Indústria del calçat
Asociación de Padres y Amigos de Sordos - CEO ASPAS Café	Palma	Bar cafeteria
Asociación Mallorquina de Salud Mental Girasol	Palma	Venda de llibres, periòdics i articles de papereria
Associació Estel de Llevant - CEO Salut i Natura	Manacor	Manteniment i neteja de espais públics
Casa de la Milagrosa CEO	Palma	Neteja d'edificis i locals, jardineria i granja escola
Centro Tecnológico Electrosolar	Marratxí	Investigació i formació en tecnologia solar fotovoltaica
CEO Can Llätzer (ASPA-NADIF)	Eivissa	Agricultura ecològica, jardineria, servei de neteja
Estel Nou - ASANIDESO	Sóller	Realització de productes artesanals de ceràmica
Fundació Deixalles (CEO Frontera)	Calvià	Recollida i selecció de residus sòlids urbans
Fundació per a persones amb discapacitat Illa de Menorca	Maó	Impremta digital, mailing i enquadernació
Fundación Es Garrover	Inca	Comerç menor roba (secundària: jardineria)
Tres Glops SL	Binissalem	Embotellat, comercialització, distribució i venda d'aigua

ANNEX

ARGUMENTARI DE LA COMPRA PÚBLICA RESPONSABLE

IMPORTÀNCIA

Les administracions són el major contractant pel seu volum i influència sobre el mercat i l'entorn.

IMPACTE

La CPR té un potencial de canvi significatiu perquè produeix un efecte en cascada sobre els hàbits de consum de les empreses i la ciutadania.

LEGALITAT

La normativa actual sobre contractació pública ha incorporat principis i objectius de caràcter social protegint els principis bàsics de transparència i lliure concurrència.

EFICIÈNCIA

Les administracions tenen la responsabilitat d'utilitzar els pressupostos de forma eficient, triant les millors opcions. La millor opció no sempre és la millor oferta econòmica, sinó aquella que proporciona beneficis addicionals.

ESTALVI

La CPR pot contribuir a l'estalvi en la factura energètica o dels costos de gestió dels residus. I la contractació social orientada al mercat laboral permet que persones passives, que reben prestacions, passin a ser cotitzants actives (retorn social).

INTERÈS PÚBLIC

La CPR pot contribuir a la consecució d'objectius estratègics de l'administració i a atendre drets reconeguts (accés a la feina per a determinats col·lectius, igualtat d'oportunitats).

REFERENT I MODEL

L'exemplaritat de l'administració incentiva que les empreses revisin les seves cadenes de subministrament.

BENEFICI A PERSONES

Les clàusules socials laborals afavoreixen l'accés a l'ocupació de persones excloses del mercat laboral.

BENEFICI A LA COMUNITAT

La incorporació de criteris socials pot fomentar el desenvolupament local, millorar la cohesió social i incidir en les zones més desatenses.

BENEFICI A PAÏSOS EN DESENVOLUPAMENT

L'opció per productes de comerç just proporciona unes condicions laborals dignes i la millora de la qualitat de vida per als productors de països empobrits.

RESPONSABILITAT SOCIAL DE LES EMPRESES

Es motiva que les empreses incorporin la responsabilitat social a la seva gestió com a avantatge competitiu.

SINERGIES

Es generen complements i sinergies amb altres polítiques públiques: igualtat, inserció, medi ambient...

IMATGE

Es legitima el missatge que les administracions volen traslladar a la societat.

Font: Guia de contratació pública sostenible. Incorporación de criterios sociales (Fundación Centro de Recursos Ambientales de Navarra-Ideas, 2008).

